

PO CO GMINIE OCHRONA I ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM?

Ustawa z dnia 8 marca 1990r o samorządzie Gminnym (Dz.U. Nr. 16, poz. 95, tekst jednolity Dz. U. Nr 142, poz. 1595) nakłada na Gminy obowiązek zaspakajania potrzeb wspólnoty w szczególności w zakresie tzw. zadań własnych m.in. w ochronie środowiska i przyrody, zaopatrzenia w wodę i kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków, unieszkodliwiania odpadów komunalnych (art. 7 ust. 1).

Uszczegółowienie realizacji przez Gminy i Powiaty tych zadań znalazło się w zapisach obowiązujących w kraju aktów prawnych z zakresu ochrony środowiska dostosowanych do przepisów prawnych Unii Europejskiej. Przepisy te są bardzo restrykcyjne i zobowiązują Polskę do działań mających na celu m.in. zmniejszenie zanieczyszczenia rzek i zbiorników wodnych ściekami komunalnymi, ograniczenie zanieczyszczenia pyłami i gazami powietrza atmosferycznego, uporządkowania gospodarki odpadami komunalnymi, zmniejszenia uciążliwości hałasem itp., w wynegocjowanych terminach.

Musimy więc w możliwie krótkim czasie doprowadzić stan środowiska w naszym kraju do poziomu istniejącego w innych krajach wspólnoty europejskiej. Nie jest to łatwe! Zaniedbania i potrzeby w tej dziedzinie są duże a działania naprawcze natrafiały w przeszłości, jak też napotykają obecnie na duże utrudnienia spowodowane głównie niedostatkami środków finansowych i niską świadomością ekologiczną społeczeństwa. Niska ekologiczna świadomość, to nie tylko nieuzasadniony sprzeciw na finansowanie określonych działań, ale – co gorsza społeczna obojętność zarówno na działalność szkodzącą środowisku, jak też na propozycje poprawy stanu środowiska.

Wejście Polski do Unii Europejskiej stworzyło możliwości pozyskania bardzo dużych pieniędzy na przedsięwzięcia w zakresie ochrony środowiska, bez pogorszenia kondycji finansowej Gmin i Powiatów. Chodzi o środki finansowe z funduszy europejskich do których nasz kraj uzyskał dostęp, jako pełnoprawny członek Wspólnoty Europejskiej. Zagospodarowanie tych pieniędzy może nie tylko polepszyć stan środowiska w regionie, zwiększyć atrakcyjność Gminy, ale w dużym stopniu przyczynić się do wzrostu poziomu życia jej mieszkańców.

Doświadczenia krajów, które niedawno wstąpiły do Unii Europejskiej np. Hiszpanii potwierdzają fakt, że wzrost poziomu gospodarczego, poprawa warunków życia mieszkańców, lepsza ochrona socjalna najuboższych jest ściśle związana z działaniami na rzecz poprawy stanu środowiska. Wynika to z olbrzymiej rangi, jaką państwa wspólnotowe przywiązują do przedsięwzięć mających na celu poprawę jakości środowiska przyrodniczego i przeznaczania każdego roku znaczących środków finansowych na jego poprawę. Dostęp do funduszy Unii Europejskiej zarezerwowanych na lokalne i regionalne przedsięwzięcia proekologiczne wymaga jednak przygotowania odpowiedniej dokumentacji i zachowania narzuconych, bardzo szczegółowych procedur postępowania.

Wnioski Gmin o dofinansowanie: budowy oczyszczalni ścieków, budowy i rozbudowy sieci kanalizacyjnych, budowę dróg, ograniczenia niskiej emisji, zmniejszenia hałasu komunikacyjnego itp. przedsięwzięcia inwestycyjne realizowane z unijnych funduszy pomocowych muszą wynikać z polityki ekologicznej państwa, przyjętej strategii rozwoju województwa, programu ochrony środowiska Gminy spójnego z programem powiatowym i wojewódzkim, i być zgodne z przyjętą polityką ekologiczną Gminy, polityką energetyczną kraju i regionu i szeregiem innych dokumentów.

Wniosek musi zawierać harmonogram rzeczowo-finansowy realizacji zadania i wskazać efekt ekologiczny, jaki przyniesie realizacja inwestycji. To tylko część wymagań jakie należy spełnić w staraniach o środki finansowe. Wystarczy dodać, że przygotowanie i wykonanie większości dokumentów ma wymiar strategiczny i jest obowiązkiem ustawowym. Przykładowo, wspomniany już program ochrony środowiska (w tym „Program Ochrony

Środowiska Gminy Łęczyny”) – zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001r – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz 627 z późn. zmian), należy wykonać co 4 lata, zaś co 2 lata będzie przeprowadzana kontrola zadań zapisanych w dokumencie i przyjętych do realizacji uchwałą Rady Miasta.

Władze samorządowe będą więc rozliczane co 2 lata z postępu w wykonawstwie przedsięwzięć w Gminie na rzecz poprawy stanu środowiska. Warto podkreślić, że Radni Miasta uchwałą przyjęli również inny bardzo ważny dokument zatytułowany „Polityka Ochrony Środowiska Gminy Łęczyny”, który stanowi swoistą „deklarację odpowiedzialności” władz Gminy za realizację przedsięwzięć ekologicznych.

Realizacja zadań na rzecz ochrony środowiska w Gminie musi się odbywać według określonych procedur, których poprawność może zagwarantować jedynie wybrany informatyczny system zarządzania środowiskiem. W Gminach i Powiatach województwa śląskiego, w tym w Gminie Łęczyny, wprowadzony został „System Zarządzania Środowiskowego REMAS”. Tylko te Gminy i Powiaty, które podpisały umowę z licencjodawcą – firmą Atmoterm SA z Opola na zakup tego systemu informatycznego, uzyskały dofinansowanie wspomnianego wyżej Programu Ochrony Środowiska z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach oraz oprogramowanie i sprzęt komputerowy do obsługi systemu.

Procedura PR1 systemu informatycznego REMAS wymagała obowiązkowego powołania w Urzędzie Miasta Łęczyny Pełnomocnika ds. Systemu Zarządzania Środowiskowego. Zarządzeniem Burmistrza Miasta Łęczyny z dnia 28.05. br. powołany został Pełnomocnik Burmistrza ds. Systemu Zarządzania Środowiskowego.

O systemie REMAS informowaliśmy już czytelników biuletynu w maju br. (BIL nr 5/2004). O uzyskanych już pierwszych efektach funkcjonowania REMAS oraz dalszych procedurach wymaganych przez system, informujemy w artykule p. mgr inż. Renaty Berger. Należy otwarcie przyznać, że Gmina Łęczyny jest spóźniona w przygotowaniu projektów inwestycyjnych w zakresie ochrony środowiska. Wiele Gmin i Powiatów w Polsce, w tym kilka z naszego województwa, już uzyskało pieniądze unijne na wykonanie określonych inwestycji na podstawie znacznie wcześniej przygotowanych projektów i złożonych wniosków.

Wydaje się, że samorząd - obecnej IV kadencji – naszej Gminy, tak jak wiele Gmin i Powiatów naszego województwa, potrzebę i korzyści wynikające z wprowadzenia zarządzania środowiskiem dostrzegł w stosownym czasie. Obecnie próbujemy wspólnie z innymi komórkami organizacyjnymi Urzędu Miasta przyspieszyć działania nad pozyskaniem środków finansowych a zwłaszcza przygotować projekty inwestycyjne zadań wynikających z przyjętych programów i planów. O postępach prac i uzyskanych rezultatach będziemy sukcesywnie informować mieszkańców Gminy.

Warto podkreślić, że ze środków pomocowych Unii Europejskiej nie można finansować takiej działalności, jak eksploatacja obiektów ochrony środowiska, odbioru i unieszkodliwiania odpadów, odprowadzania i oczyszczania ścieków, dostawy wody itp. Na te cele, czyli na świadczone usługi komunalne, w Polsce i innych państwach Wspólnoty Europejskiej przeznaczane są pieniądze użytkowników (mieszkańców). Usługi takie może wykonywać bezpośrednio Gmina, lub udzielić koncesji na ich realizację w drodze ogłoszonego przetargu. Za sprzedaż usług komunalnych wnoszone są przez mieszkańców stosowne opłaty. Ich wysokość nie może być jednak wyznaczana dowolnie, lecz ustalana może być wyłącznie zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa. Przepisy zaś stanowią, że Gmina określa cenę jednostkową świadczonych usług (wywóz odpadów, dostawa wody, odbiór i oczyszczanie ścieków itd.) na podstawie ich rzeczywistych kosztów jednostkowych. Cenę jednostkową akceptują Radni Miasta podejmując stosowną uchwałę w tej kwestii. Rada Gminy może na wniosek Burmistrza ustanowić dopłaty z budżetu Gminy do

części kosztów świadczonych usług komunalnych. Zapłata za świadczone usługi komunalne może więc być w części realizowana przez świadczeniobiorców (mieszkańców, podmioty gospodarcze oraz inne instytucje i osoby prawne na terenie Gminy), a w pozostałej części w formie dopłaty z budżetu Gminy (czyli przez wszystkich podatników z terenu Gminy). Jednak w pierwszej kolejności Gmina musi przeznaczać swoje środki finansowe z budżetu Gminy na pokrycie kosztów wynikających z realizacji zadań inwestycyjnych, które mają doprowadzić do uzyskania w Gminie wymaganego prawem poziomu usług komunalnych oraz stanu środowiska – zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Zatem istnieje możliwość dopłaty z budżetu Gminy do niektórych świadczonych usług komunalnych, ale pod warunkiem, że nastąpił już zwrot poniesionych nakładów inwestycyjnych na określone przedsięwzięcie objęte procedurą świadczenia usług. Jak widać terminowa spłata zaciągniętych kredytów inwestycyjnych i zwolnienie budżetu Gminy z zaciągniętych zobowiązań umożliwi szybsze wprowadzenie określonych dopłat do świadczonych usług komunalnych.

Gmina może również ustalić pomoc finansową dla mieszkańców o najniższym statusie materialnym w postaci zasiłków społecznych np. stałe lub doraźne zasiłki mieszkaniowe w ramach których rozliczane są i częściowo pokrywane koszty usług komunalnych. Zależy to jest od lokalnej polityki i możliwości budżetowych Gminy.

Ważną informacją jest również to, że warunkiem pozyskania środków pomocowych Unii Europejskiej na realizację określonego zadania jest wkład własny Gminy w wysokości 20 do 40% wartości dofinansowania. Pozostałe 60 do 80% dofinansowania pokrywają europejskie fundusze pomocowe. W przypadku dużych inwestycji wysokość wkładu własnego przekracza możliwości finansowe Gminy. W tym przypadku (w ramach tych 20-40%) można się ubiegać o środki finansowe z krajowych funduszy ochrony środowiska np. WFOŚiGW i NFOŚiGW, jednak środki te nie mogą być przeznaczone na koszty eksploatacji.

Z przedstawionych informacji wynika, że wprowadzenie w Gminie systemu zarządzania środowiskiem, w świetle zmian prawno-organizacyjnych, jakie nastąpiły po wejściu Polski do Wspólnoty Państw Europejskich, było i jest nadal konieczne. Potrzeba wykorzystania systemu informatycznego w działaniach mających na celu poprawę stanu środowiska wykracza poza dotychczasowe działania administracyjne Urzędu Miasta i jest zgodna z podstawowymi zasadami obowiązującymi w państwach Unii Europejskiej, w tym z tzw. zasadą subsydiarności, zobowiązującą m.in. administracje poszczególnych krajów do przyjęcia takiego systemu organizacyjnego, który pozwalałby na rozwiązywanie najważniejszych spraw społecznych możliwie na najniższym szczeblu organizacyjnym. Nauka o zarządzaniu jest w krajach o gospodarce rynkowej najbardziej rozwijającą się dyscypliną naukową. Rozwój nauki o zarządzaniu obserwowany jest również w Polsce. Zarządzanie organizacjami (przedsiębiorstwami, spółkami) jest w naszym kraju powszechne. Nieco wolniej wprowadzane są narzędzia systemowe, którymi posługuje się zarządzanie w Gminach.

W następnych wydaniach Biuletynu Informacyjnego będziemy informować nie tylko o postępie we wdrażaniu systemu, ale także o obowiązkach mieszkańców i organów samorządowych Gminy w zakresie ochrony środowiska, zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i gaz.

dr inż. Jan Pałasz
inż. Jan Huzarewicz
Zespół ds. Zarządzania Środowiskowego